

PRZYKŁADOWE ODPOWIEDZ POZIOM PODSTAWOWY

Część I - rozumienie czytanego tekstu

l.p	Propozycja odpowiedzi
1.	np. walka ze szkorbutem, który dziesiątkował marynarzy, wynalezienie lekarstwa na szkorbut wykrycie przyczyn choroby i wynalezienie skutecznego lekarstwa
2.	np. ponieważ musiało upłynąć prawie 200 lat nim zastosowano powszechnie witaminę C jako lekarstwo przeciw szkorbutowi; mimo iż szkorbut dziesiątkował marynarzy i potrzebne było lekarstwo, to nie przywiązywano wagi do wykrycia przyczyn choroby i wynalezienia remedium/lekarstwa
3.	D
4.	C
5.	np. a. powstanie pomysłu, projektu w głowie twórcy (inwencja) b. realizacja pomysłu w wyniku przemyśleń twórcy; dzieło lub czyn powstałe ze zrealizowanego pomysłu c. upowszechnienie dzieła w postaci form naśladowczych, powielanych i stosowanych w praktyce społecznej
6.	np. kiedy zmienia się w dzieło twórcze; kiedy następuje jego upowszechnienie w praktyce społecznej; kiedy jest powszechnie, ogólnie stosowany; kiedy staje się metodą działania oficjalnie zaleconą przez władzę i obowiązującą powszechnie wśród ludzi; kiedy powstaje nowe dzieło na bazie pomysłu
7.	np. złamanie reguł gry wojennej; zmiana ustawienia żołnierzy; najlepsi żołnierze na lewym, a nie na prawym skrzydle falangi
8.	np. ich myślenie opierało się na prostych i znanych im zasadach, odnosili się do praktycznej wiedzy i nabytych wcześniej umiejętności; Grecy myśleli w sposób konkretny, nie byli zdolni do myślenia refleksyjnego, filozoficznego

9.	B
10.	rodowód – np. puszka, którą dostała Pandora od Zeusa; bóg chciał się zemścić na Prometeuszu i ludziach za obrazę bogów znaczenie współczesne – źródło nieszczęść, wszelkich kłopotów, smutków, utrapień
11.	styl naukowy - np. akumulacja kapitału, innowacja medyczna, destrukcja więzi międzyludzkich, kapitalizm kognitywny styl potoczny - np. dieta cytrynowo-pomarańczowa pałacy problem, pędząca machina, głupsi od....
12.	np. poparcie swojego stanowiska autorytetami naukowymi zobrazowanie swoich poglądów upowszechnienie naukowych teorii zainteresowanie czytelnika różnorodnością stanowisk uwiarygodnienie swego wyводу/toku myślenia
13.	medyczna - dieta cytrynowo-pomarańczowa cywilizacyjna/kulturowa - wynalezienie ruchomej czcionki drukarskiej taktyczna - zmiana taktyki wojennej przez Epaminondasa)
14.	A
15.	F P F F

Temat 1: Koncepcja ludzkiego losu. Jaką postawę przyjmuje człowiek wobec śmierci i przeznaczenia? Odpowiedz na pytanie, dokonując analizy ody Horacego *Nie pytaj próżno, bo nikt się nie dowie...* i *Trenu XI* Jana Kochanowskiego. Zwróć również uwagę na doktryny filozoficzne wpisane w oba utwory.

I. ROZWINIĘCIE TEMATU-

Uczeń powinien uwzględnić następujące elementy:

1. Zasada zestawienia obu utworów:

- teksty powstały w różnych epokach: w antyku i renesansie,
- refleksje na temat istoty ludzkiej egzystencji,
- w obu utworach nadawca zwraca się do odbiorcy, konstrukcja stylistyczna inwokacyjna,
- podmiot liryczny w obu tekstach to osoba doświadczona życiowo,
- liryka bezpośrednia,
- podmiot utożsamia się z adresatem.

Oda Horacego

2. Określenie sytuacji lirycznej

- liryka zwrotu do adresata,

- b) podmiot liryczny to człowiek mądry życiowo, mędrzec,
- c) podmiot liryczny udziela rad, wskazówek, przestróg,
- d) nagromadzenie czasowników w trybie rozkazującym podkreśla funkcję impresywną wypowiedzi.

3. Koncepcja ludzkiego losu

- a) przyszłość jest człowiekowi nieznaną, nieprzewidywalną,
- b) nikt z ludzi nie zna swego losu,
- c) o losie człowieka decydują bogowie,
- d) bogowie decydują, kiedy nastąpi śmierć,
- e) bogowie kierują losem świata i ludzi,
- f) czas upływa nieuchronnie, nie można go zatrzymać.

4. Postawa człowieka wobec śmierci, przeznaczenia

- a) człowiek powinien pogodzić się ze swoim losem,
- b) nie należy dociekać swego losu, przeznaczenia,
- c) należy zachować dystans wobec spraw, na które nie mamy wpływu,
- d) należy korzystać z życia, póki jest na to czas,
- e) beztroska zabawa jako próba ucieczki przed niepewnym losem.
- f) człowiek powinien akceptować upływający czas,
- g) śmierć to integralny element ludzkiej egzystencji.

5. Doktryny filozoficzne wpisane w utwór:

- a) *carpe diem* – chwytaj dzień, korzystaj z życia (*łap dzień każdy*)
- b) stoicyzm – zachowanie wewnętrznego spokoju wobec niepewności losu, akceptacja zdarzeń, nieuleganie emocjom,
- c) epikureizm – czerpanie radości z codziennego życia, udział w beztroskiej zabawie (*klaruj swe wina,*)
- d) sceptycyzm - zanegowanie wiary w możliwości poznawcze ludzkiego rozumu,
- e) *aurea mediocritas* (pochwała złotego środka).

Tren XI

6. Określenie sytuacji lirycznej

- a) wypowiada się nieszczęśliwy, zboleły ojciec przeżywający śmierć córki,
- b) podmiot liryczny wątpi w sens życia,
- c) przeżywa kryzys światopoglądowy,
- d) pytania retoryczne, wykrzyknienia podkreślają skrajne emocje osoby mówiącej,
- e) zwątpienie, ból, niepewność to uczucia charakteryzujące podmiot liryczny
- f) liryka bezpośrednia,
- g) podmiot utożsamia się adresatem.

7. Koncepcja ludzkiego losu

- a) człowiek targany skrajnymi uczuciami,
- b) życie człowieka zależy od bezdusznego losu, Fortuny (*Nieznajomy wróg jakiś miesza ludzkie rzeczy*),
- c) życie jest fraszką, błahostką, nie ma żadnej wartości,
- d) człowiek udaje mądrego, a tak naprawdę niczego nie wie,
- e) Bóg jest obojętny wobec ludzkich tragedii (*Wspinamy się do nieba, ale wzrok...*),
- f) człowiek żyje w świecie złudzeń (*Sny lekkie...*).

8. Postawa człowieka wobec śmierci, przeznaczenia

- a) człowiek uświadamia sobie swoją małość, kruchość wobec losu,
- b) śmierć dotyka wszystkich, cierpią także dobrzy i pobożni,
- c) dramatyzm sytuacji – poczucie beznadziei i klęski ludzkich poczynań,

d) przestrzeganie norm etycznych nie chroni przed zmiennościami losu, złem (*Praw li, krzyw li ...*),

e) rozum nie daje poczucia bezpieczeństwa, rozpaczliwe próby powrotu do równowagi kończą się niepowodzeniem.

9. Doktryny filozoficzne wpisane w utwór

a) sceptycyzm - zanegowanie wiary w możliwości poznawcze ludzkiego rozumu,

b) odrzucenie stoicyzmu, stoickiego spokoju i równowagi wewnętrznej,

c) zanegowanie renesansowej koncepcji chrześcijańskiego Boga – dobrego, troskliwego Pana,

d) odrzucenie przekonania o renesansowej harmonii i porządku tego świata.

10. Podsumowanie pełne

np. Oba utwory poruszają problematykę egzystencjalną, ale obrazują różne postawy wobec śmierci i przeznaczenia. Oda Horacego ma wymowę optymistyczną. Podmiot liryczny akceptuje śmierć, żyje w zgodzie z samym sobą i własnym losem, łącząc różne doktryny filozoficzne. W trenie podmiot liryczny uświadamia sobie kruchość ludzkiego życia, zależność od ślepego losu. Wie, że śmierć dotyka wszystkich. Neguje cnotę, stoicki spokój, a nawet wiarę w Bożą opatrzność. Utwór Kochanowskiego obrazuje kryzys światopoglądowy poety.

Podsumowanie częściowe

np. W utwory wpisane są różne postawy człowieka wobec śmierci i przeznaczenia. Horacy radzi, aby cieszyć się życiem, Kochanowski natomiast traci wiarę w sens i ład życia, odrzuca dotychczasowe ideały.

Próba podsumowania

np. Utwory obrazują różne postawy życiowe wobec nieprzewidywalności losu, upływu czasu.

Temat 2: Różne postawy wobec ojczyzny. Dokonaj analizy wiersza Tyrtajosa *Rzecz to piękna...* oraz fragmentu powieści Elizy Orzeszkowej *Nad Niemnem*. Zwróć uwagę na ocenę powinności wobec kraju i postaw bohaterów obu utworów. Przywołaj odpowiednie konteksty interpretacyjne.

I. ROZWINIĘCIE TEMATU

Uczeń powinien uwzględnić następujące elementy:

1. Zasada zestawienia utworów:

a) utwory powstałe w różnych epokach (w antyku i pozytywizmie),

b) utwory obrazują różne postawy wobec kraju,

c) dzieła zestawione na zasadzie kontrastu.

Rzecz to piękna...

2. Wstępne rozpoznanie utworu

a) liryka bezpośrednia,

b) liryka zwrotu do adresata,

c) adresat to walczący w obronie ojczyzny młodzi mężczyźni przyjmujący postawę aktywną,

c) nadawca utożsamia się ze zbiorowością,

d) poetycki apel kształtujący postawę patriotyczną,

e) charakter perswazyjny, retoryczny.

3. Postawa wobec ojczyzny

a) śmierć w obronie ojczyzny to śmierć chwalebna, godna,

- b) hańba, niesława czeka tchórzcy, uciekających z kraju, strachliwych,
- c) wezwanie do męskiej walki,
- d) dobro ojczyzny to wartość nadrzędna,
- e) służba wojskowa na rzecz ojczyzny najwyższym zaszczytem, zaletą samą w sobie, cnotą,
- f) rezygnacja ze szczęścia osobistego obowiązkiem patrioty,
- g) ucieczka z pola bitwy to dyshonor, hańba,
- h) szacunek dla towarzyszy walki,
- i) nagroda to pamięć potomnych, wolność ojczyzny.

Nad Niemnem

4. Wstępne rozpoznanie bohaterów, sytuacji

- a) Pani Andrzejowa – wdowa po bohaterze poległym w czasie postania styczniowego,
- b) Zygmunt Korczyński – młody arystokrata, znudzony życiem
- c) sytuacja: rozmowa między matką a synem,
- d) jedna z najważniejszych scen w powieści obrazująca starcie światopoglądowe, rozdźwięk pokoleniowy,
- e) dramatyzm sceny: silne nasycenie emocjami podkreślone doбором środków językowych: pytań retorycznych, wykrzyknień, wyrazów nacechowanych emocjonalnie.

5. Postawa wobec ojczyzny pani Andrzejowej:

- a) przywiązanie do ojczystej ziemi,
- b) posiadanie ziemi narodowym obowiązkiem (*Dopóki żyję, nigdy na tej piędy mojej rodzinnej ziemi, nigdy w tych ścianach obcy ludzie...*)
- c) wierna pamięci swojego męża, jego ideom,
- d) matka – Polka, chciała wychować syna na prawdziwego patriotę, gotowego na ofiarę wobec ojczyzny.

6. Postawa Zygmunta Korczyńskiego:

- a) obojętny wobec ojczyzny,
- b) znudzony życiem, opowieściami matki,
- c) uważa się za człowieka stworzonego do wielkich celów, przekonany o własnej wyjątkowości,
- d) kosmopolita, obojętny wobec kraju,
- e) chce sprzedać rodzinny majątek i wyjechać za granicę, brak przywiązania do ziemi przodków,
- f) zdradził ideały, dla których jego ojciec poświęcił życie,
- g) wyraźnie odcina się od spraw narodowych, przegranego powstania (*Tylko szaleńcy i krańcowi idealisci...*),
- h) własnego ojca – bohatera nazywa szaleńcem,
- i) drwi z narodowych symboli.

7. Konteksty interpretacyjne

- a) poezja tyrtejska – poezja zagrzewająca do walki, kształtująca model postawy wobec kraju,
- b) etos walki
- c) tragizm pokoleniowy romantyków/pozytywistów,
- d) sakralizacja sprawy narodowej, męczenników poległych w walce,
- e) praca na rzecz kraju wyrazem nowoczesnego patriotyzmu (etos pracy),
- f) kontekst historycznoliteracki.

8. Podsumowanie pełne

*Próbny egzamin maturalny z języka polskiego
Poziom podstawowy*

np. Zarówno Tyrtajos, jak i Orzeszkowa wypowiadają się na temat powinności, obowiązków wobec ojczyzny. Tyrtajos uważa, że walka w obronie ojczyzny to prawdziwy zaszczyt. Poeta wzywa do poświęcenia się dla dobra kraju. Apeluje o przyjęcie postawy aktywnej. Orzeszkowa przypomina o obowiązkach wobec ojczyzny. Uważa, że męczennikom sprawy narodowej należy się szacunek. Na przykładzie Zygmunta Korczyńskiego krytykuje postawę kosmopolityczną i odcinanie się od narodowych korzeni.